ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՑԼԻՆ

ԳԻՆ ԱՆԴՐԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ

Անհն անդի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, ամբողջ 14թգ. չրչանի (98օգոստ.—99 մայիս) բաժնորդագինն է 20 Ֆր. կանխիկ։ Գարնի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մի ամսականը 2½ Ֆր. հաշուելով և 1899 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրարպէտք է դրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ԱՄ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 69

1899 ԱՊՐԻԼ 8

1899 ՄԱՐՏ 27 (Հ. Տ.)

ԾԱՆՈՒՑ

Կը հրատարակուի Դ. և Շբթ. օրերը

ԳԱՑՄԱՑՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հոդուածները կամ հատուածներ միայն կը հրատարակէ իրեն դրկուած գրութիւնները։ Չարատուր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները։

Յանուշումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ արժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction : Rue Glandevès, 17.

ԳՈՀԱՆԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Գուկարիահեց (Ֆիլիպէ).—Երիտասարդ Թիւրքերը եւ Հայերը։ — Հայեր ի Թիւրքիա։ — Համիտեամական վտանգը։ —Իտալական եւ յունական եկեղեցիների մրցումը Թիւրքիոյ մէջ։—Յունաստան եւ Թիւրքիա. — Սերպիա եւ Թիւրքիա. — կրետէ.—Գուկար եւ բիւրք զօրքերի կռիւը։—Կ. պոլսի Ֆրանսական դեսպանը. —Տեղական.—Ներքին լուրեր.— Արտասահմանի լուրեր։—Ծանուցումներ։

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՀԷՆ

Ֆիլիպէ, մարտ 21/Ապրիլ 99

Օրուան ամենէն տաք խօսակցութիւնն այստեղ անցած չարաթ երեկոյեան և կիրակի առաւօտն դեպքերն են, որոնք օտարներին ալ առիթ տուին Հայերը քննադատելու։ Ասանց մէջ ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ Կ. պոլսէն եկած հայ գաղթականները պատճառ եղած են դէպքերուն. սակայն արդարութիւնը կը պահանջէ դիտել թէ Կ. պոլսեցիներէն չատեր այս վերջին դեպքերուն մէջ կարդ մը տեղացիներէն չատ աւելի գովելի դերք մը բռնեցին։ Արդէն եթէ տեղացիները առաջուց այդքան երես չտային դաշնակցականներուն, այս ցաւալի դէպքերը այսօր տեղի չէին ունենար։

Ինչպէս գրած եմ, այստեղ խմբակ մը կայ, ազգապատ անունով մկրտուած, որի գլխաւոր դերակատարներն են դաշնակցականները. ասոնք իրենց գործակից գտած են, ինչպէս ուրիշ տեղեր, այստեղ ալ ժողովրդի ամենէն ստորին խաւերէն մարդիկ ունեան այնպիսիներ որոնք կալակցին իրենց ոչ թէ որովհետեւ կը համակրին իրենց կուսակցութեան, այլ որովհետեւ կըռուողներուն մը աջակցութեանը պէտք ունին, կարգադրելու համար իրենց հինէն ձեացած անձնական հաշիւները և զանազան նկատումներ, որոնց մանրամասնութիւններուն մէջ մտնել տեղը չէ հոս։ Ահա այս մարդիկ կը կազմեն ազգապատ խմբակը։

Այսպիսի արիւնահեղ դէպք կըսպասուէր արդէն տարիներէն ի վեր։ Ժողովուրդը չարունակ երկիւղի մէջ էր։ Վերջապէս պայթեցաւ։ Երեսան եկաւ թէ ի՛նչ տարրերէ կը բաղկանայ եղեր իրենց երիտասարդութիւնը։

Ժողովրդին համբերութիւնն ա՛լ հատաւ. վերջին դէպքի բոլոր դերատարները կատարները դատի քաշուած են, Ուրիշ կերպ չէր կարելի վերջ մը տալ խռովութիւններուն։ Շատ լրբութիւններուն ձայն չհանեց ժողովուրդը։ Համբերութիւնն ալ չափ մ'ունի։ Մարդիկ որոնք ազգի ամենակենսական չահերը ոտնակոխ կընեն՝ իրենց անձնական կամ կուսակցական չահերն առաջ տանելու համար, դաւաճանութիւն է խնայել այդպիսիներուն։

Հարցաքննիչ դատաւորը այս չաբաթ ամբողջ զբաղած էր այս գործով. դէպքին բոլոր մասնակցողները և վկաները կանչել տալով հարցաքննեց։ Վարդապետին եկեղեցի մտնել արգիլողներէ մին. -կերի պուլկար դատաւորին հայերենախօսական պատասխանները դրգռելու համար—ըսեր է թէ Գրսէն վ. պուլկար յեղափոխական վտսիլ Լէվսկին մտնող քահանային նման մտանիլ մ'է։ Բայց խեղճերը չեն գիտեր որ պուլկար դատարանը հայհոյիչ թերթի խմբագրատունը չէ ուր անամօթ թղթակիցներ իրենց ուզածին պէս կը ձեւեն կը կտրեն։

Երկու ծանր վիրաւորուողներէն, որոնք վարդապետին եկեղեցի առաջնորդողներէն են, մին վտանգն անցուցած է. իսկ միւսին դուրս ելնել արգիլած է դեռ բժիշկը։

Բանտարկուածները 6 հոգի էին։ Ազգապատ խմբակէն մի քանի մարդիկ մէկտեղ ելեր այս ու այն վաճառականի ոտքերը լզելով կը ջանան ազատել և պաշտպանել ասոնց դատը։ Բայց մի այն մէկը յաջողեր են բանտէն դուրս հանել, 1000 ֆրն. երաշխաւորութեամբ։ Ահա՛ այդ մարդիկն են բոլոր այս դէպքերուն բարոյական հեղինակները։ Ասոնք թէև չբանտարկուեցան միւսներուն պէս, բայց ալեւի ծանր պատժի մը տակ են. ժողովրդի զըզուանքը։ Հանրային կարծիքը այսօր դատապարտած է զիրենք։ Այդ գիտեն և այժմ կուզեն, կեղծարարի դիմակը դրած, հաչտուիլ ազգին հետ, որպէսզի իրենց ժողովը ազատելով ապագային կրկին կարենան չարունակել իրենց ոճրագործութիւնները։ Հաչտուի՛ն, այո՛, հաչտութիւն և խաղաղութիւն պիտի լինի ժողովրդին մէջ, բայց այդ հաչտութենէն դուրս պիտի ձգուին դաշնակցականները, իբրև ազգի անհարազատ զաւակներ։

Ոստիկանապետը սպառնացած է, եթէ ամենափոքր դէպք մ'իսկ պատահի կրկին, բոլոր հայ գաղթականները անխտիր արտաքսել։ Միայն ցաւալին հոս է որ չոր փայտերուն հետ թացերն ալ պիտի վառին։

Տեղացի ու դրսեցի, ողջամիտ դատակարդին պարտականութիւնն է այս պարագային մեծ զգուշութեամբ վարուիլ որպէսզի բուն յանցաւորները պատժուելով քաղաքական չրջանակներին մէջ երկնց չահատակութիւնները կրկնելու։

Գ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Այս վերնագրի տակ գրած է «Սեմաֆոր»ի թղթակիցը կ. պոլսէն մարտ 31ին հետեւեալը.

Բարենորոգում պահանջող մահմետականներուն հեռզհետէ աւելի տարածուող դժգոհութիւնը և հայկական յեղափոխական մանաժողովներուն գերգութիւնները որոնք միջոց մը անդրդ ձեւէ յետոյ նորէն ասպարէզ կիջնեն, թերեւս Մակեդոնիոյ աւելի մատանջութիւն կը պատճառեն օսմանեան կառավարութեան։ Այնն օր սպաները, քաղաքային պաշտօնեայները, ասֆիմանները, իւլեմաները կ. պոլսէն կամ գաւառներէն կը փախչին երօպա երթալ ապաստանելու և անկէ հարուածելու համար ներկայ վարչական դրութիւնը։ Դեռ մի քանի օր առաջ, Նամըգ փաշան ամենէն փոքր տղան և իր երկու եղբօրորդիները, երբն ալ սուլթանի թիկնապահներէն, փախան դէպի Փարիզ։ Ատոնց փախչիլը խոր տպաւորութիւն մ'ունեցաւ թիւրքական չրջանակներուն մէջ և սասթիկ գրգռութիւն պատճառեց Եըլտըզի մէջ։ Նամըգ փաշա որ միշտիրների (մարալախտ) երիցագոյնն էր, անչատ և անչահախնդիր անուն մը թողուցած է և իր այդ համբաւն ալ երաւացի էր։ Իր կենդանութեան ժամանակ ամենամեծ ազդեցութիւն ունէր բարեպաշտ մահմետականներուն վրայ և սուլթանն ալ միշտ կը չոյէր զինք, իր միջոցով աւելի ազդելու համար կրօնամոլ կուսակցութեան վրայ։ Ասոր համար է որ Նամըգ փաշայի տղային և անոր եղբօրորդիներուն փախուստը, որոնք ինքնայօժար աքսորանքով կերթան բողոքել փատիշահի բացարձակ տիրապետութեան դէմ, արդարև մի նշանաւոր եղելութիւն կը նկատուի Իպոլսի մէջ։ Եւ ատոր մեծ նշանակութիւն մը տրուելուն գլխաւոր ապացոյցն այս է որ եուլթանը ամենահրապուրիչ առաջարկներ ղրկած է փախատականներուն, պայմանով որ նեբրում խնդրեն և վերադառնան Դրամ, պատուանշան, ատիճանի բարձրացում, ոչինչ պիտի մերժուի իրենց։ «Ինչ որ հոգինին ուզէ», պիտի չնորհուի իրենց։ Բայց մինչև այժմ երեք ապստներն ալ ականջ չկախեցին այդ առաջարկներուն առջև։

Գալով Հայերին, ասոնց վիճակը գաւառներուն մէջ հետզհետէ աւելի ողբալի կը դառնայ։ Ծովը կը սպառնայ լրացունել 1896 և 1897 թուականների աւերուածների գործը։ Այդ դժբաղդ ժողովուրդներ իրենց կորովկորանցուցած են բոլորովին և իրենց պատրիարքարան այդչափ դժբաղդութիւններուն ծանրութեան տակ ճնշուած, կարող է միայն հառաչանքներ արձակել և ծնրադրել օսմանեան կառավարութեան առջև։ Բայց Եւրոպա մեծ ցած կամ հոն ապաստանած Հայերն որոնք հայ ազգութիւնը վերականգնելու պաշտօնն իրենց վրայ առած են, չնայելով մինչև այժմ իրենց ըրած բոլոր փորձերի անյաջողութիւն, կուզեն դեռ չարունակել կռիւը։ Միշտ կը յուսան թէ Եւրոպա պիտի միջամտէ վերջապէս ի նպաստ Հայերին և թէ չարիքը ծայրայեղութեան հասնելով յետադարձ չարժում մը կը սկսի լուսութեան համար։ Բայց անյեալի փորձառութիւնը պէտք էր իրենց ապացուցած լինէր թէ ունայն յոյսեր են ատոնք։ Եւրոպա պատրաստ հանդիսատես եղաւ երեք հարիւր հազար Հայերի կոտորուելուն. իր այդ հանդարտ դերքէ նորէն չչարժիր եթէ նոյնչափ ալ մեռցունեն դարձեալ։ Հայերին զէնքի դիմելով ոտքի երնելը, ի բաց առեալ Դաւրէժի մէջ — բայց Դաւրէժն ալ Մեծ Հայաստանի նկատմամբ արտակեդրոն (? Խմբ.Ուրմ.) կէտ մ'է—ցնորք է։ Քոմիտէներն եթէ իրենց անգամներով մինակ ձգան, լուրջ ձեռնարկութիւն մ'ընելու վիճակի մէջ չեն քնաւ և այդ վիճակի մէջ ինչ փորձ ալ որ ընեն, իրենց հայրենակիցներէն դրութիւնը աւելի վատթարացունելու միայն պիտի ծառայէ։

Ինչ և իցէ. ատոնք Բ.Դրան և պատասխան ազդարարագիրները ղրկեր են

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

L'Arménie դէմ կը կռուի։

«Ֆիգարօ»ի դէմ կը գրէ Մուլ-թա Սալա իր կողմէ եւ կ՚ըսէ թէ ան պէտք չէ խօսի հայկական հարցին մասին, որովհետեւ ան ոչինչ գիտէ այդ մասին։ Ան կը կարծէ թէ Թուրքիոյ մէջ 2½6,000 հոգի հայ կայ, մինչ իրականութեան մէջ 43,000 հոգի։ Ան կը կարծէ թէ հայերը ոչ մէկ ազգային պահանջ ունին եւ թէ անոնք միայն կ՚ուզեն որ իրենց կրօնական գործերուն մէջ չխառնուին։

— Ուրիշ կողմէ, կ՚ըսէ Մուլ-թա Սալա, հայերը կ՚ուզեն որ Եւրոպան ստիպէ Թուրքիան որ 5 տոկոսը տայ իրենց պարտքերուն։ Ասիկա ալ անկարելի է։ Ինչո՞ւ Եւրոպան ստիպէ Թուրքիան որ հայերուն տայ այդ 5 տոկոսը։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ռուսիան որ Լեհաստանի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Անգլիան որ Իռլանդիոյ տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ֆրանսան որ Ալճերիոյ տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Հոլանտան որ Ճաւայի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Պելճիքան որ Քունկոյի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Գերմանիան որ Քամերունի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Իտալիան որ Էրիթրէայի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Պորթուգալը որ Անկոլայի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Իսպանիան որ Քուպայի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Ֆիլիպինեանց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Անգլիան որ Պուրներու տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Հարաւային Ամերիկայի տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Հնդկահայոց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Չինահայոց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Ճապոնահայոց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Աւստրալահայոց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Նոր Զելանտահայոց տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Հարաւային Աֆրիկայի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Մադակասկարի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Մարոկոյի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Ալճերիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Թունիսի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Լիբիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Եգիպտոսի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Սուդանի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Եթովպիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Լիպերիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Գանայի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Նիգերիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Քամերունի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Կոնկոյի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Անկոլայի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Նամիպիոյ հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Պոթսուանայի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Հարաւային Աֆրիկայի հայերուն տոկոսները տայ։ Ինչո՞ւ Եւրոպան չի ստիպեր Ամերիկան որ Մոզամպիք

օրէնքներին վրայ Բ. Դրան եղած ոևէ զիջում՝ նոյն իսկ տէրութիւններէ ուղեցած արտօնութիւններն ու իրաւունքները պիտի տակառացունէ։ Արդ, ճիշդ այդ կէտի վրայ է ահա որ Կ. պոլսի և Աթէնքի կառավարութիւնները ալ չեն կրցած համաձայնիլ։

Հիմա տեսէք թէ ի՞նչ կը դառնայ Եպիրոսի մէջ ալ։ Այս նահանգ Ցունաստանին յատկացած էր գիւանագիտական կարգադրութիւններով օրինք անգառնալի կը կարծուէին։ Այսու ամենայնիւ Թիւրքիոյն ձեռք։ Պէրլինի դաշնագրին մէջ յօդուած մ՚ալ կայ թէ Թիւրքիոյ եւրոպական նահանգները կրէտէի վարչական օրէնքներին նման օրէնքներով կառավարուելու իրաւունք պիտի ունենան, այն օրէնքներուն որոնք Հալէպի դաշնագիրը Բ.Դրան քմահաճ կերպով չնկճէլէն առաջ կային։ Այլ սակայն Եպիրոսին Ցունաստանի հետ միացուելուն վրայ հիմա այնչափ կը խօսուի որչափ լուսինի թագաւորութիւններուն վրայ երէ լուսնին մէջ թագաւորութիւններ կան։ Ընդհակառակ, Թիւրքերը հիմա կը վարուին Եպիրացիներուն հետ ինչպէս բարբարոսների հետ և եթէ ատոնց չըրին ինչ որ Հայերուն ըրին, պատճառն այս է որ Ցունաստանի դրացութիւնը անկարելի կընէ այն տեսակ կոտորածները որոնք արիւնլուայ դարձուցին Հայաստանը, Յրաշիզոնը և Կ.պոլիսը։ Եպիրոսի մահմետականները որոնք ժողովուրդի հազիւ մէկ քառորդը կը կազմեն, Թիւրքերին հէլլէններուն վրայ տարած յաղթութիւններէն ի վեր, աւելի ամբարտաւան, աւելի անտանելի դարձած են քրիստոնեաներուն հետ իրենց վարմունքի մէջ և Նորին Կայսերական Բարձրութեան հաւատաքննական վարչութիւնը քրիստոնեաներին ապահովութիւն ներշնչելու դիրքի մը մէջ չէ քանի Արդարև շատ զօրքեր կան Եպիրոսի մէջ։ Բայց կրէտէի մէջ ալ կային. և այդ թիւրք զօրքեր ի՞նչ բանի ծառայեցին հոն, եթէ ոչ արշիպեղագոսի այդ թագուհիի վրայ Թիւրքիոյ ունեցած իշխանութեան անկումը փութացունելու, իրենց գէշ վարմունքով։

ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ.պոլսեն կը հեռագրեն ապրիլ 6ին.

Սերպ դեսպանը Բ. Դրան մի ծանուցագիր ուղարկեց որ Քոսովոյի վիլայէթին մէջ Սերպերի անտանելի կացութեան համար տրուած նախորդ երեք ծանուցագիրներուն մէկ բովանդակութիւնն է։

Նոր ծանուցագրին մէջ աւելցուած է թէ այս վիճակը կը ստիպէ Սերպերին գաղթելու որ մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ Պելկրատի կառավարութեան։

Ծանուցագիրն իբրև եզրակացութիւն կը խնդրէ օսմանեան օրէնքներու անուշադրութիւնը, որոնք բաւական կը համարի եթէ միայն անկողմնակալութեամբ գործադրուին։

ԿՐԷՏԷ

Եւրոպացիներէ մի քանի ընկերութիւններ Եորկիոս իշխանին դիմելով առաջարկութիւնները ըրած են, ճանբաներ, երկաթուղիներ, նաւահանգիստներ և հանքային ուրիշ չէնքեր շինելու։ Այդ առաջարկներէ մի քանին շատ շահաւոր են կրէտէի համար։ Մանաւորապէս կը յիշուի անգլիական ընկերութիւն մը որ առաջարկած է կրէտէի փոքրիշատէ կարևոր բոլոր քաղաքներն ալ իրար հետ հաղորդակցութեան մէջ դնել երկաթուղիով։ Իշխանը խոստացեր է ուսումնասիրել այդ բոլոր առաջարկներ։

— Ցունաստանի Ազգային դրամատունն որ արդէն արտօնութիւն ստացած էր ճիւղ մը արձակելու համար Քանեայի մէջ, որոշեր է գործակալութիւններ հաստատել կրէտէի գլխաւոր քաղաքներին մէջ։

— Լուր կայ թէ կրէտէի իտալացի սպայներէն կրավէրի հարիւրապետը կրէտական ոստիկանական զինուորութեան հրամանատար պիտի նշանակուի։ Այդ լուր գոհունակութեամբ ընդունուած է ամբողջ կղզիին մէջ որովհետև կրավէրի հարիւրապետը կրէտացիներէ եւրախտագիտութեան արժանացած է արդէն։ Մանաւորապէս այս վերջին ամիսներս աւելի նշանաւոր հանդիսացաւ երբ Եորկիոս իշխանը կղզիին ոստիկան-զինուորութիւնը կազմակերպելու պաշտօնը յանձնեց իրեն։

Կիմացունեն նաև թէ իտալական կառավարութիւնն իր հաճութիւնը տուեր է որ իտալացի սպայներ ժամանակ մը Ցան կրէտէի ոստիկան-զինուորութեան մէջ մինչև որ տեղացի սպայներ կարենան անոնց տեղը բռնել։

— Ֆրանսական կառավարութիւնը Քանեայի իր հիւպատոսութիւնը ընդհանուր հիւպատոսութեան աստիճանին բարձրացուց։

— Եորկիոս իշխանը ընդհանուր թողութիւն հրատարակեց բոլոր քաղաքական յանցաւորներուն համար որոնք 1896 սեպտ. 16էն մինչև 1898 դեկտ. 9 յանցապարտ եղած են, իբաց առեալ անոնք որոնք 1898 օգոստ. 25ին, 26ին և 27ին Քանեայի մէջ քրիստոնեաներուն կոտորածին մասնակցած են։

ՊԻԼԿԱՐ ԵՒ ԹԻՒՐՔ ՀՕՐԲԵՐԻ ԿՈՒԻՐ

Ինչպէս ընթերցողը կը տեսնէ այսօր «Արտաւահմանի լուրեր»ին մէջ, վիէննայէն հեռագիր մը պուլկար և թիւրք զօրքերին միջև սահմանագլխին վրայ կռիւ պատահիլը հաստատելով մէկտեղ, վիրաւորուածներու և մեռածներու թիւն ալ կորոշէ։

Բայց ուրիշ կողմէ, Սոֆիայէն, պուլկարական հեռագրական գործակալութիւնն ապրիլ 6ին յայտարարած է թէ Սոֆիայի լրագիրներուն մէջ հրատարակուած այդ կռուի լուր բոլորովին անհիմ է։

Կ.ՊՕԼՍԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ

Կ.պոլսի ֆրանսական դեսպան Տ. Քօնսթան չորեքշաբթի երեկոյ իր տիկնոջ հետ մեկտեղ փարիզէն մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղ վերադառնալու համար։ Բազմաթիւ բարեկամներ իրեն յուղարկաւոր գնացած էին երկաթուղիի կայարանը։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Անցած չորեքշաբթի Բաքէ ընկերութեան «Սիրքասի» շոգենաւով Կ.պոլսէն Մարսէյլ փախած էին Ճէօն Թիւրքիրի կուսակցութեան յարած և սուլթանի թիկնապահներէն գնդապետ Ահմէտ պէյ որ համբաւաւոր Նազըդ փաշայի որդին է և գնդապետ Հիւսնի պէյ որ նոյնպէս սուլթանի թիկնապահներէն և զինուորական վարժարանի մաթեմաթիքի դասախօսը է։ Կըսուի թէ հոս հասածնուն պէս, օսմ. հիւպատոսը գնացեր է զիրենք տեսնել և համոզել Կ. պոլիս վերադարձնելու. բայց Ճէօն Թիւրքերի այստեղ գտնուող մէկ գործակատարն անոնց մօտեցած և յայտնած է նոյն գիշեր ասկէ ճանապարհ դնել զանոնք դէպի փարիզ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հանրապետութեան Նախագահ Տ. Լուպէ հինգշաբթի օր այցելութեան եկաւ Մօնթէլիմար, իր ծննդավայրը, եւ՝կու օր հոն անցունելու և իր մայր տեսնելու համար։ Տ. Լուպէ կուզէր բոլորովին ընտանեկան հանդամանք մը տալ իր այս այցելութեան և Մարսանի իր ընտանեկան խոնարհ յարկին մէջ իջևանել, բայց իր պաշտօնական դիրքի պատշաճութիւններն արգելք եղան և իր ծննդավայր գիւղէն դուրս ամարանոց մը վարձուեցաւ ուր իր ծերունի մայր եկաւ համբուրել նախագահ դարձած իր զաւակ։

Թէ՛ ճանապարհին վրայ և թէ՛ Մօնթէլիմարի մէջ պաշտօնական և ժողովրդական ընդունելութիւններ եղան Տ. Լուպէին և իր զաւուտ ողջունուեցաւ ամենքէն «կեցցէ՛ Լուպէ, կեցցէ՛ Հանրապետութիւն» աղաղակներով։ Իր պարզ ու անկեղծ բնաւորութիւն գլխաւորապէս սիրելի կընէ զինք ժողովրդին։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկարիա-Հանրային պարտքերնոր փոխառութեան մը փոխարկելու համար պուլկար կառավարութեան ատենադպրաղդի սեղանաւորներին միջև եղած պայմանագիրը կնքուեցաւ ապրիլ 5ին Սոֆիայի մէջ։ Պէտք է Սոպրանիէէն վաւերացուի մինչև մայիս ամիսը։

— Պուլկարիայի նախարարապետ Տ. Կրէքօֆ Թիրնովոյի երեսփոխանական ընտրողներուն առջև մի ճառ խօսեցաւ։ Ի միջի այլոց ըսաւ թէ պուլկարական ահէ կառավարութիւն որ Ռուսիայի հետ բարեկամական յարաբերութիւններուն պահպանուելուն համար զգացած երախտագիտական զգացումներուն դէմ կռուի, դաւաճանութեան գործ մ՚ըրած կը լինի։

Մակեդոնական խնդրին անդրադառնալով ըսաւ Տ. Կրէքօֆ. «Այժմեան կառավարութիւնը մեծ տէրութիւններուն և Պուլկարիայի դրացի տէրութիւններուն հետ լաւագոյն յարաբերութիւններ ունենալու փափաքով ոգևորուած է և անկեղծօրէն որոշած է հետու կենալ ոևէ արկածախնդրութենէ։»

Տ. Կրէքօֆէն յետոյ, ներքին գործերի նախարար Տ. Բատոլաւօֆ միևնոյն իմաստով խօսեցաւ։

— Եամպոլի-Անդրիանուպոլսի երկաթուղիի գծին վրայ Թիւրքերի և Պուլկարներու ունեցած կռուին համար կը հետագրեն վիէննայէն ապրիլ 6ին թէ թիւրք զօրքերէն 8ը սպաններու և 25ը վիրաւորուած են։

— Բէթերսպուրկէն կը հաղորդեն որ համալսարանների և բարձրագոյն կրթութեան ուրիշ վարժարանների ուսանողների խռովութիւնները՝որոնց պատճառով այդ հաստատութիւնները փակուած և վերջերս բարձրագոյն հրամանով և նոր կարգադրութեամբ վերաբացուած էին, նորէն սկսեր են տարածուիլ և այս անգամ կերևի որ աւելի շատ ուսանողներ խառնուած են այդ խռովութիւնների մէջ որոնք աւելի սաստիկ լինել կը սպառնան։

— Եգիպտոսի խըտիվը Օրէնսդիրը ժողովի նստաշրջանը բացաւ իմացունելով որ օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի կալուածական տուրքն աւելի միաձևութեան մը վերածելու համար։

— Բէթերսպուրկէն կը հաղորդեն վիէննայի «Քոլիթիչէ Քօրէսբօնտէնձ» լրագրին թէ հոն տեղեկութիւն ստացուած է որ Ջին և Ճափոն կաշխատին իրար հետ համաձայնութեան մը գալ, միասին դիմադրելու համար ոչ ասիական տէրութիւններին Արևելեան Ասիայի մէջ ըրած տիրապետութեան փորձերին։

— Սամսոի խնդրի կարգադրութեան համար երեք տէրութիւններ պատուիրակներէն քննիչ յանձնաժողով մը կազմելու առաջարկը որ Ալմանիա ըրած էր, սկզբամբ ընդունուեր է Լորտ Սալզպըրիէն։ Հիմա գործը կը ձգայ մանրամասնութիւններուն վրայ համաձայնելու. բայց քննիչ յանձնաժողովի մը կազմուիլը որոշուած է արդէն։

Ամերիկեան կառավարութիւնը յօժար կերևի Սամոա կղզիներուն վերահսկողութեան տեղերը երեք տէրութիւններուն մէջ բաժնուելով որոշուելու համար Ալմանիայի ըրած առաջարկին։ Կըսուի նաև թէ ամերիկեան կառավարութիւնը Ափիայի մէջ սպաննուած ամերիկացի զօրքերու ժառանգներուն կողմէն հատուցում պիտի պահանջէ ալմանական կառավարութենէն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԿՐԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

Կը ծանուցանեմ որ Պոսթոնի և իր շրջակայքերի Հայերը, մինչև Լին և Մէլիմ մէկտեղ առնելով, որոնք կը փափաքին Ամերիկեան երկրացի (citizen) լինել և դիւրութիւն չունին, եթէ դիմեն իմ հասցէիս, ես ամեն դիւրութիւն ունիմ երկրացի ընելու։

Հասցէս՝

Shamgochian
623, Harrison Ave.
(U.S.America) BOSTON Mass.

ՕՐԱՑՈՑԸ 1899 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

Կալացի Տ. Ղևոնդ քահանայ փափազանի հրատարակած 1899 թուականի հայերէն և ռումաներէն պատկերազարդ տարեցոյցը որ կարևոր գիտելիքներով ալ ճոխացած է, ծախու հանուած է արդէն։

Գինն է թղթակազմին 1 ֆրանգ (20 սէնթիմ)։ Դիմել կալացց, Արժ. Հրատարակչի հասցէին։ Կարելի է ըստանալ նաև Արմէնիահ խմբագրատունէն։

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՔՄԷՆԵԱՆ 14ՐԴ ՇՐՋԱՆԻՆ

Այսուհետև Արմէնիահ 14րդ շրջանի սկզբէն (1898 օգոստոս) բաժնորդագրութիւն չենք կրնար ընդունիլ։

Ինչպէս ծանուցուած է թերթին ճակատը դրուած «Բաժնորդագրութիւն» բաժնին մէջ, ամսական բաժնորդ կարելի է գրուիլ այսուհետև Արմէնիահին, 1899 յունուար ամսէն և կամ ուէ ամսի սկզբէն, ամիսը 2½ ֆրանգ հաշուելու և 1899 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

«Արմէնիահ Օժանդակ» եղողներին, վերոգրեալ պայմանի համեմատ իրենց համար ստացած թերթէն զատ, իրենց հասցէով ուրիշի համար քանի թերթ որ ուզեն, կը ղրկուի ամսական մէկ ֆրանգ միայն բաժնորդագին վճարուելով։ («Արմէնիահ Օժանդակ»ութեան կանոնագիրը ձրիապէս կը ղրկուի ցանկացողներին։)

Արմէնիահ առաջիկայ 15րդ շրջանին համար բաժնորդագրութիւն այժմէն չընդունուիր. այլ ինչպէս մեր սովորութիւն է, այնատեն միայն բաժնորդագրութիւն կընդունուի յաջորդ շրջանի համար, երբ Արմէնիահ մէջ կը հրատարակուի թէ այդ նոր շրջանի բաժնորդագրութիւնը բացուած է։

Ոևէ շրջանի մէջ եղած բաժնորդագրութեան հաշիւը իրեն յաջորդ շրջանի հաշուին հետ չխառնուիր։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ
ԲԱԶՄԱՎԷՊ
ԱՄՍԱԳԻՐ

ԲԱԶՄԱՎԷՊՆ կը հրատարակուի ամէն ամսոյ սկիզբն։ Կը պարունակէ Հայ մատենագրական, ստուգաբանական, պատմական, բերականական, աշխարհագրական, ճեմախօսական յօդուածներ և Հանդէս հաճդիպից տիտղոսով հետաքրքրական ազդային կարևոր նոր տեղեկութիւնք։ ԲԱԶՄԱՎԷՊԸ՝ նորատիպ ժատեաններու վրայ զրոս երբեմն նուէր կընդունի, հակիրճ քննադատականով մը զանոնք կը հրապարակէ։ Բացաստի կը հրատարակէ Եւրոպական դասական ոտանաւորներու աշխարհաբար թարգմանութիւնք. Գաղափական տեսութիւնք և ազգային բերքերու քաղուածոյ ցանկն։ — Տարեկան գինն է կանխիկ 10ֆր. կամ 4. տոլ. Հասցէ՝

Rédaction de la Revue «Pazmaveb»
St. Lazare
(Italie) VENISE

ԾԱՂԻԿ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիահ խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիները մէջ հաշուուած է նաև ղրկելու փոստի ծախքը։

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registered) ստանալ ուզողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

ՀԱՅՑ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ (1794–1894) ՅՈՒԲԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐՔ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միածալ դիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով։ Մէկտեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն ՔՀՆՅ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրներուը, անոնց գրեթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներովը։

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

***

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան իւսկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794–1860։ Մէկ լուսատիպ պատկերով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթմ.։

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիահի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով։

Արտօսր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Զարսանճագի, Ճապաղչուրի և Երզնկայու։ Քաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»։ Աչխատասիրեաց Պօղոս Ծ. վ. Նապանեան։ 2 ֆրանգ։

ԻՆՔՆՈՒՄՈՒՑԻՉ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
Քօրիևեց
ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՒՐՈՄԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անգլիերէն լեզուն ամենադիւրին ձեռով սովրեցնելու համար։ Ինքնուսուցիչը յօրինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով, և յարմարցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փիլիսոփայութեան նորագոյն պահանջքներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն։ Առաջինն է իր տեսակին մէջ։

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 երեսներէ և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր։ Ամեն բառի առջև դրուած է նոյն բառի ամերիկեան մատուր անդլիերէն հնչումը և ամերիկեան հնչանակութիւնը։ Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական, պատմական, աշխարհագրական, աստղաբաշխական, չափաբերական և կերպարանական գանազան ծանօթութիւնները։ Գինն է 10 ֆրանգ (2 տոլար) Մարսէյլի մէջ։ Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 10 ֆր. և 80 սնթմ.։

ԺԲ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՇՆԵՐ
Մ. ՓՈՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փոփուգալեանի գրած հայերեն նախշրանական ոտանաւորներէ մի քանին տպուած են այս տետրակի մէջ իրենց նմուշները գանազան քաղաքների մէջ և գանազան տպագրութիւններու տակ իւրաքանչիւրին գրած ոտանաւորներէն որոնք ժամանակին հրատարակուած չ'լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորները որոնք իրենց նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններուն մէջ՝ որոց վերատին տպագրութիւնն գաղտնի արդէն արգիլուած է, և Ասիական և Արմենիա լրագիրներուն մէջ։ Նմոյշներուն մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորները ի՛նչ տպագրութիւններուն տակ ներքն լուծով դրուած են։ Գինն (10 սանթիմ 15 սանթիմ։

— HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROVB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr & 50 centimes post free.)

(Մարսէյլի մէջ 5 ֆրանգ է. Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 5 ֆրանգ և 50 սանթիմ։)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փոփուգալեանի հրատարակած գիրքերուն վրայ ժամանակ ըստ ժամանակ կը լինի Պատկառանքի Հայերին հաժար որոնց կը ղրկուի փոխադրի մէջ նշանակուած գիներուն։

Ա. ՀԱՑ ԳԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՄՐԱՑԵԼԻ »
Դ. ԱՋԱՑՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՋՍՏԱՑ. ՅԱՊԵՏԱՑ (Սպառած)
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիներէն պատմագիտութեան տխուր հետեւանքներէն սեղմ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գինն (90 սնթմ.) և ֆրանգ. 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ՅԱՔԻՊՈՍ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց առաջարանաց (Սպառած)
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ ՅԱՃԽԱՆՉԱՑԱՑԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիոյ Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ քանակիչներուն թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և մինչեւյն ժամանակ չատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի էջ Փոստուգալեանի գրած աւանդնորդագրողներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Ծուղարարի մէջ որ ուրիշներ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիոյ մէջ Թիւրքերէն սրած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցներ դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՋԱՐԻՈ (Ծունանտանի մէջ Թիւրքերի սրած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Ծոյներն ի՛նչպիսի միջոցներ դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) 20 սանթիմ։

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՔ

Ճաճկական բռնութեան նահատակ եղող Յօրէն Նարպէյ-Լուսինեան Սրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմէնիահ խմբագրատունը։ Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Ֆ. ՓՈՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հալէբեան տպարան Ֆ. Փոփուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal. Marseille.